

БІБЛІОТЕЧНІ ФОНДИ І ОБСЛУГОВУВАННЯ ЧИТАЧІВ

DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2022.04.003>

УДК (081)Лепкий:(73+4-15:477)

Оксана Супронюк,

<https://orcid.org/0000-0003-1435-5913>,

кандидатка філологічних наук, старша наукова співробітниця,

відділ зарубіжної україніки,

Інститут книгознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна),

вул. Володимирська, 62, м. Київ, 01001, Україна

e-mail: odudko@ukr.net

Книжкова спадщина Богдана Лепкого у боротьбі за створення нового культурного наративу України

Мета статті – представити творчий доробок Б. Лепкого, що зберігається у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, який ще не був предметом дослідження фахівців, розкрити українознавчий складник просвітницької тематики його текстів, наголосити на важливості творів художника для формування національної ідентичності українців, відзначити європейське коріння творчості письменника. **Методологія дослідження** ґрунтується на використанні принципу історизму, порівняльного аналізу відібраних з колекції відділу зарубіжної україніки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського текстів письменника, присвячених історії України. **Наукова новизна.** Розглянуто зміст основних праць Б. Лепкого як цінного культурного надбання для формування української ідентичності в нових історичних умовах. Досліджено європейське коріння творчості письменника. Відзначено, що книжки Б. Лепкого дають можливість по-новому осмислити реальність, в якій ми зараз перебуваємо, допомагають створювати нові перспективні напрями розвитку соціуму. У **висновках** констатується, що праці Б. Лепкого, в яких описано глибокий український архетип, акумульовано великі уроки історії, є актуальними для українців у часи нової війни Росії проти України, актуальними саме для осмислення сучасної історії. Ці праці особливо важливі своїм символічним значенням і змістом, адже формують менталітет народу, сприяють культурній соціалізації громадян, транслюють спадкові моральні й культурні норми, формують колективну історичну пам'ять, допомагають людям прилучитися до надбань національної та культурної спадщини, утверджувати українську версію історії України.

К л ю ч о в і с л о в а: українська книжкова культура, українська історія, українознавство, європеїзм, видання Богдана Лепкого, відділ зарубіжної україніки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Актуальність теми дослідження. Видавничий процес, книжкова продукція посідають важливе місце в історії культурного розвитку кожного народу, оскільки вони є складовою частиною національно-політичного руху, справляють вплив на розвиток освіти, національної свідомості, а також значною мірою визначають соціокультурні процеси в суспільстві.

БОГДАН ЛЕПКИЙ

1872-1941

Видання, що зберігаються у відділі зарубіжної україніки (далі ВЗУ) Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі ІК НБУВ), акумулюють, альтернативну радянській, українську версію історії, яка актуалізувалася з 1991 р., зі здобуттям Україною незалежності. Вони дають можливість по-новому осмислити не тільки історію, а й реальність, у якій ми нині перебуваємо, допомагають створювати нові перспективні напрями розвитку суспільства.

Серед заборонених авторів, чії книги зберігалися в радянський період у спецфондах бібліотек України, був Богдан Лепкий (1872–1941) – поет, прозаїк, драматург, перекладач, популяризатор української та європейської класики, художник (малював картини й ікони), мистецтвознавець, науковець (філо-

соф, філолог, етнолог), публіцист, редактор. Це – найбільш потужний, після Івана Франка, письменник за обсягом зробленого. Його творчість у повному обсязі ще не вивчена і не введена в науковий обіг. Головний масив його книжкової спадщини збережений завдяки українській діаспорі.

Аналіз досліджень та публікацій. Життя й діяльність Б. Лепкого досліджували науковці в діаспорі, а з 1990-х років і в Україні. В діаспорі його творчість вивчали В. Безушко [1], В. Сімович (псевдо В. Верниволя) [2], В. Лев [25], Б. Чопик [25], в Україні – Ф. Погребенник [23; 24], В. Погребенник [20–23], М. Ільницький [4, с. 5–30] та інші. Вже проведено кілька конференцій, присвячених Б. Лепкому (зокрема на його батьківщині, в Тернополі і Бережанах), на яких обговорені різні аспекти творчої діяльності письменника.

Мета статті – репрезентувати видання Б. Лепкого з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, які ще не були предметом дослідження фахівців, розкрити українознавчий складник просвітницької тематики його текстів, наголосити на важливості творів художника для формування національної ідентичності українців, відзначити європейське коріння творчості письменника.

Виклад основного матеріалу дослідження. 1979 р. в рецензії на одну з перших творчих біографій Б. Лепкого, написаних В. Левом, рецензент Б. Д. Чопик називає Лепкого «позадовідниковим письменником» у радянській Україні. «Творчість Б. Лепкого залишається здебільшого поза обсягом українського советського літературознавства, як і більшості міжвоєнних західноукраїнських і емігрантських письменників, ... їх імені не знайдемо в жодному довіднику про українських письменників. Але надбання «позадовідникових» письменників

значні. Дорібок Богдана Лепкого має понад десяток збірок поезій, біля сорока прозових книжок, понад двадцять літературознавчих розвідок та понад шістдесят томів творів, виданих за його редакцією» [25, с. 17].

Богдан Лепкий народився на Галицькому Поділлі в старовинній українській аристократичній родині. Його батько був священником і письменником (псевдо Марко Мурава), мама (з роду Глібовицьких) співала, грала на музичних інструментах, малювала. Від батьків Богдан отримав у дар свої численні таланти, вони ж прищепили любов до свого, українського, шляхетність духу. Потяг до малярства й словесної творчості визначили справу його життя. Вчився в Академії мистецтв у Відні, згодом на філософському факультеті Віденського університету. Продовжив навчання у Львівському університеті, який закінчив 1895 р. Почав працювати в Бережанській гімназії, де викладав українську, польську та німецьку мови. У 1899 р. його запросили викладати українську мову й літературу до Ягеллонського університету (Краків). У Кракові оселя Лепких (Богдана і його дружини Олександри) була своєрідною «українською амбасадую», прихистком й місцем для спілкування, де бували В. Стефаник, О. Кобилянська, М. Коцюбинський, М. Бойчук, К. Студинський та інші діячі нашої культури. У цей період Б. Лепкий почав друкуватися на сторінках багатьох періодичних видань. Особливо активно він співпрацював з польськими виданнями, де вміщував розвідки про українську і польську літератури, перекладав українські твори польською. Водночас його твори, присвячені Україні й українцям, починають виходити німецькою, чеською, угорською, російською, сербською мовами, що виводило українську літературу на терени європейської культури.

За своєю природою Лепкий був поетом-естетом, поетом-мрійником [2, с. XX–XXV; 16, с. 213–217]. Але, коли почалася Перша світова війна, він став істориком, патріотом, бо з війною прийшло усвідомлення: для того, щоб встановити якісь перспективи для майбутнього нашого народу у ті найтяжчі й найтрагічніші часи, інтелігенція повинна брати на себе увесь тягар, викликаний обставинами часу, і бути прикладом для народу. Де б українці не опинилися під час Першої світової війни – у російському чи в австро-угорському війську (це були війська імперій, які тоді розпадалися), серед українців повільно зростали паростки українства, насамперед завдяки просвітникам, духовним провідникам, до яких належав і Б. Лепкий.

Знайомство з книжковою спадщиною Б. Лепкого, з історією його життя викликає багато асоціацій. Як кажуть, історія – це повторення минулого на нових колах історичної реальності. Нинішня війна – українська вітчизняна 2022 року – створила символічну панораму, в якій є великий урок і велика правда для українців. Читаючи книжки Б. Лепкого, спостерігаємо в них чимало паралелей зі світовідчуттям українців у 2022-му. Аналогії інколи просто вражають.

Ми знаємо, що першу генерацію духовних провідників України між двома світовими війнами було винищено – розстріляно, вирвано з коренем з рідної землі [19]. Ті, хто лишилися живими, змушені були емігрувати. Доля Б. Лепкого – це приклад, як може все повернутися в сучасних реаліях війни в Україні 2022 р. Якщо вчергове

погодимося на компроміси з Росією, російською імперією в нинішньому її форматі, нас чекає та ж історія, що була завжди, – доля колонізованого анклаву. На жаль, ще багато людей в сучасній Україні цього не розуміють, вони «просто живуть», і їм немає різниці – Росія тут чи Україна. Ходять до церкви московського патріархату, платять гроші священникам, які благословляють звірства сучасних москвитів і вбивства українців. А Україна – глибинна, справжня – платить за перемогу у війні дуже велику ціну. Сучасна історія – це події в біблійних вимірах: відбувається викуплення кров'ю можливості жити у вільній країні європейського культурного простору. Тому обов'язок сучасних провідників духовності освічувати, навчати народ, розкривати йому глибини української минуштини, показувати перспективи. Бо українство може визволити себе саме тільки з допомогою знань про самих себе, про свою історію. Українці мають знати історію країни, в якій вони живуть.

1922 р. був знаковим у житті Б. Лепкого. Того року йому виповнилося 50, і в Німеччині, де він потужно співпрацював з українськими видавництвами, до ювілею видали двотомник найкращих на той час творів письменника. У двотомнику новел і оповідань «Писання» (з монографічною передмовою Василя Верниволи (Василя Сімовича)) Лепкий дав широку панораму тогочасної галицької дійсності, зокрема життя й побуту селян Поділля, порушував проблеми еміграції селян, показував пробудження соціальної й національної свідомості, боротьбу за демократичні права тощо [9; 10; 24, с. 162]. У легкому принадному стилі його творів, де завжди був новий глибокий зміст, розповіді про історію України ставали при-

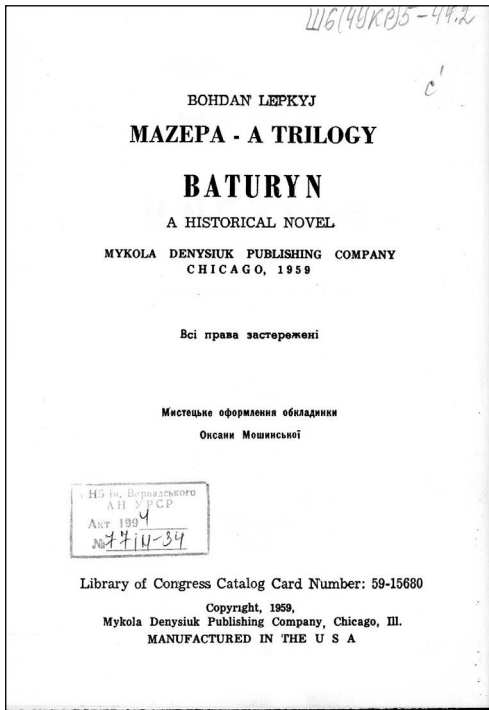
ступними і зрозумілими для сучасного йому громадянства.

Під час Першої світової війни Богдан Лепкий майже 5 років працює в українських видавництвах, читає лекції з українознавства в таборах військовополонених українців в Австрії і Німеччині (Фрайштадт, Раштат, Вецляр). У 1920-х роках активно співробітничав з видавництвами «Українська накладня» у Лейпцигу, «Українське слово» в Берліні. У 1926 р. він переїжджає до Кракова, з яким вже потім був пов'язаний до кінця життя. Викладає українську літературу в Ягеллонському університеті. Саме тут у 1932 р. його обирають професором. З 1938 р. був послом польського сейму (депутатом польського парламенту) від України, захищав права українців, яких ущемлювала влада міжвоєнної Речі Посполитої. Але головною справою життя письменника, його місією і покликанням було писати й видавати книжки.

У січні 1921 р. Богдан Лепкий виїхав до Берліна – німецьку еміграцію письменника зумовили терор у ріднім краю і поразка визвольних змагань. Одним із його видавничих досягнень цього періоду є публікація у 1922 р. «Енеїди» І. Котляревського зі своїм вступним словом і коментарями. В ту нову епоху розвитку України, в 1920-ті, її історія, накладена на римську, відкривала нові перспективи розвитку. «Енеїда» І. Котляревського була першим друківаним твором української літератури, написаним живою розмовною мовою українського народу. «Енеїда» за своєю енергетикою і глибинним змістом – дуже суголосна сучасності Б. Лепкого. Перша світова війна зруйнувала основи світу. В попелі його переформатування поставала нова Україна, на новому витку свого розвитку. В бурлескно-трагедійній поемі, заснованій на одноіменній класичній поемі римського поета Вергілія, йшлося про започаткування нової держави після того, як Трою було знищено.

В основі сюжету – пригоди головного героя Енея, який разом зі своїм козацьким військом шукає місця, де б міг заснувати майбутню імперію, після того, як вороги зруйнували його батьківщину. Його мандри світом відбуваються на фоні картин української історії, боги втручаються в його життя, допомагаючи або завдаючи кривди. Лепкий зазначає, що в часи виходу цієї книжечки в світ важко було уявити, яку культурну вагу мало це видання і яке важливе значення воно матиме не тільки для українського письменства, а й для відродження України: «Душа Котляревського потягла його не в сторону помосковщеного панства, а на

бік української народної стихії, на це дають нам докази його щиро народні твори. Мабуть, немало до цієї націоналізації Котляревського причинився Сковорода, філософ-мораліст і великий народовець, котрий теж ставав на бік покривдженого українського простолюдина, як це колись робив Іван Вишенський», – писав Б. Лепкий у передмові до видання [5, с. V–VI. Лексику й синтаксис у цій і подальших цитатах з текстів Б. Лепкого в даній статті мінімально адаптовано до сучасних норм (незрозумілі застарілі слова замінені сучасними синонімічними відповідниками), що дозволяє формат викладу в науково-теоретичному та практичному журналі – *О.С.*].

«Енеїда» – це не тільки гумористична травестія відомого Вергілієвого оригіналу, це великий образ політично-

суспільного і культурного побуту на Україні на переломі XVIII і XIX ст., – зауважує Лепкий. – В образі тім, повнім руху, темпераменту, повнім гумору і правдиво козацької широкої вдачі, в образі на диво гармонійнім і колоритнім, відбилася вдача нашого народу, його звичаї, його одяг, їжа, забави, товариські форми, його охота до своєрідного, а нехить до імпортованої чужини, відбилася незлобива критика накиненого чужого хламу і туга за своїм власним добром. Це – не травестія, а скоріше національна епопея в жартівливій українській формі. Багатство деталей, слів, зворотів наближує «Енеїду» до барокового стилю, але ж це таке ж чудове бароко як ті архітектурні барокові зразки, що лишилися в нас на Україні. Не відомо, чи Котляревський обрав таку форму свідомо чи інстинктивно, але «Енеїдою» він зробив справжнє чудо. Показав своїм і чужим, що українською мовою можна написати не лише журливу пісеньку про нещасливу любов козака і дівчини, але й великий епохальний твір, привчив і своїх, і чужих читати по-українськи й любоватися запашними чарами приниженої «хохлацької» мови і приневолив наших і чужих панів та достойників, мов у дзеркалі побачити свої обличчя, – відчуті великі гріхи супроти українського народу». «Енеїда» має таким чином велике не тільки літературне, але й політичне значення. На ній виховалися цілі покоління свідомого не українофільства, а українства, а найкращим доказом її вартості може послужити ця велика повага, з якою до неї і до Котляревського ставився найбільший український поет Тарас Шевченко, котрий у своїй оді сказав: «Будеш, батьку, панувати, Поки живуть люде, Поки сонце з неба сяє, тебе не забудуть», – писав у передмові до видання Б. Лепкий [5, с. X–XII].

Звернення І. Котляревського і Б. Лепкого до сюжету про Енея, дуже поширеного в світовій літературі, на думку О. Пахльовської, є підтвердженням того, що українська література перебуває в матриці латинської, а отже європейської культури. А це означає, що «історично Україна – це остання цитадель європейського світу в православно-слов'янському ареалі. І саме тому, що це єдина країна православного регіону, яка вільно і свідомо оберталася в світі латинської культури. При всій часом непослідовності цього процесу, саме завдяки цьому українська цивілізація випродукувала політичні й культурні моделі, органічно близькі до моделей європейських. І, навпаки, періодична «північна варваризація» України була завжди – і щонайгірше, що є і сьогодні, – тісно пов'язана з примусовим відривом від цього свого хромосомного європейського коду» [18, с. 170–171].

Примірник «Енеїди», виданий у Берліні 1922 р. у видавництві «Українське слово», який зберігається у ВЗУ, належить до дуже рідкісних і цінних видань. Він надійшов до НБУВ у складі колекції бібліотеки Українського Народного дому в Торонто на початку 1990-х років. І саме нинішнього року ми відзначаємо 100-річчя виходу даного (Берлінського) видання у світ.

Однією з наскрізних тем у творчості Б. Лепкого була творчість Т. Г. Шевченка. Його внесок у розвиток шевченкознавства є непересічним. Будучи учасником табірної акції Союзу Визволення України, він у складних умовах війни та чужини (табору у Вещлярі) спромігся створити наукову біографію Т. Шевченка й репрезентувати його спадщину в 3-томних «Творах» (Київ, Лейпциг, 1918–1919). Письменник брав участь у підготовці 5-томного «Повного видання творів Т. Шевченка» (Київ; Лейпциг; Коломия, 1918–1920). Йому належить науковий апарат із примітками і коментарями до цього проєкту. Він створив літературно-критичний портрет «Про життя і творчість Тараса Шевченка» [13], підготував також низку окремих видань його творів із коментарями («Три поеми Тараса Шевченка: «Сон» – «Великий льох» – «Неофіти») (обидва видання – Київ; Лейпциг, 1918) [детальніше див.: 21, с. 734–736].

Як професор Ягеллонського університету Б. Лепкий тривалий час читав лекції про творчість Т. Шевченка. У статтях майстерно «олітературив» його як вождя нації, покликаного визволити свій народ із неволі.

Цінною й рідкісною у фонді ВЗУ є книжка Б. Лепкого «Шевченко про мистецтво». В ній автор спростовує думку деяких дослідників про те, що Т. Шевченко був неосвіченою людиною, подає уривки з його щоденника, його творів, де висловлені думки про мистецтво. Б. Лепкий розкриває масштаб інтелекту Кобзаря, енергію його думок на фоні зіставлень із такими освіченими особистостями, як Дж. Байрон, А. Міцкевич, О. Пушкін, і стверджує, що Т. Шевченко був на рівні з найосвіченішими людьми його епохи [15].

Звертає на себе увагу співзвучність проблем і нарративів, які несе шевченкознавча творчість Б. Лепкого, з нарративами нашого часу. Наприклад, велике враження справляє прониклива промова Б. Лепкого на вечорі пам'яті Т. Шевченка 7. II. 1917 р. у Відні. Вона дуже актуально перегукується зі світовідчуттям українців сьогодні: «Третій раз збираємося серед гуку гармат і хлюпоту людської

крові на поминки того, хто був апостолом правди і братства. Він був мистцем нашого слова, тієї простої приниженої мови, яка під подихом його великого серця розквітла буйним квітом. Він казав нам, щоб ми щирим серцем любили нашу велику руїну, щоб обійняли найменшого брата, щоб ми на чужині не шукали того, що немає, бо тільки в своїй хаті єсть своя правда, і сила, і воля. Кожний з нас, кожний правдивий українець, і по сей, і по той бік кордону чує й розуміє, що поміж нами стоїть Він, найбільший об'єднувач української землі й українського народу, найбільший український поет Тарас Шевченко... І кого нам кликати нині, як не його?... Прийди на тії згарища і руїни, що простяглися ген аж по Збруч поза Карпати, по Віслу, і тим нашим людям, що караються там Бог вість за які провини муками дантового пекла, говори тим словом, простим і щирим, що всі їх болі, і всі їх страждання не підуть намарно, що з тих руїн мов Фенікс з попелу народиться нове, повніше від давнього життя. Піди тими довгими стрілецькими ровами, де наші борці, – холопи й інтелігенти, старці й напівдіти. Кажі їм, що не даремне вони кров свою і братів проливають, не даремне голови свої кладуть; що це не якась трагічна помилка, а огонь очищення, горнило, розпалене до грані, в яким витоплюються нові цінності, нові форми життя. Говори їм, щоб вони не збожеволіли, щоб із страшними прокльонами на устах на той світ не відходили. Прийди в наші табори полонених до наших переселенців, кажи, що вони скоро повернуться додому, туди, куди їх серце прагне, що вони повернуться і почнуть жити наново, а про нинішні страждання згадуватимуть, як про страшний сон. Скажи їм, щоб вони не піддавалися тузі і горю, щоб наперекір долі і на злість ворогам нашим жили, бо вони потрібні. Бо що ми без них, що Україна без народу?

Щоб ми цим пекельним вогнем очищені мали силу перемогти ворога, і щоб ми діждалися тієї великої хвилини миру, перемоги правди над брехнею, волі над неволею, життя над смертю, і щоб ми вже пом'янули тебе не тихим словом, а голосним ділом в новій вільній нашій Україні, – прийди!» [12, с. 695–697. (Ця промова була видана того ж, 1917 р. накладом Української культурної ради у Відні)].

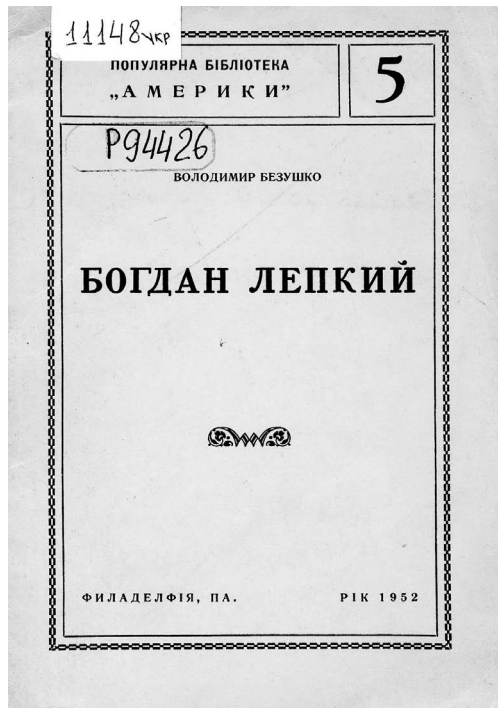
У своїх творах Б. Лепкий відстоював важливу думку про те, що українська культура і література є органічною частиною європейської, що українська література старша за польську, бо має, наприклад, такий шедевр як «Слово о полку Ігоревім». Переклад Б. Лепким цього твору польською мовою І. Франко вважав найкращим. У книзі «Незабутні» Б. Лепкий висловив думку про те, що творчість В. Стефаника є явищем абсолютно унікальним за формою та змістом, якому немає аналогів у творах на аналогічні теми ні в російській (І. Тургенєв, А. Чехов), ні в європейській (Гі де Мопассан) літературах, – ця творчість репрезентує глибину і велич української літератури. «Після Енеїди почалося наше національне пробудження... «Синя книжечка» В. Стефаника – це виняткова подія в українській літературі. <...> В Стефанику шануємо нині найбільшого мистця української прози. У своїх мініатюрах з селянського життя він пішов далі своїх попередників. Зміст і форму довів до бездоганної абсолютної досконалості, дав архітвори, які стоять не тільки в нашій, а й у світовій літературі на окремій, недосяжній висоті.

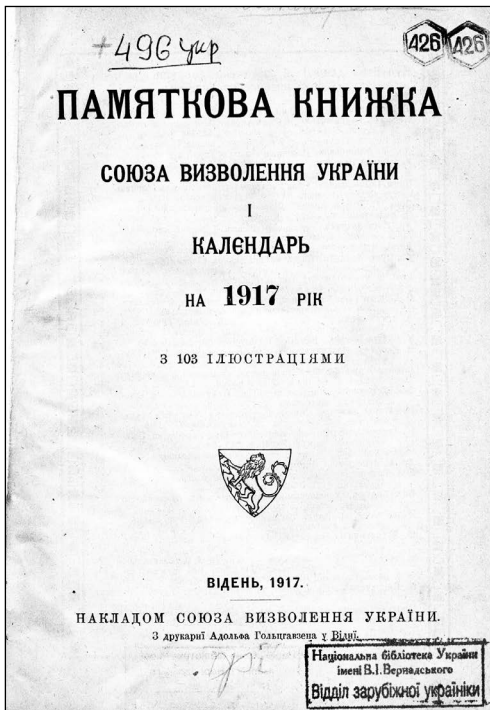
<...> Як мистець прозового слова Стефаник для мене мистець над мистцем, абсолютний мистець. Нема для нього ні читача, ні критика, нікого й нічого, є всевіт, він і його твір. Всесвіт творить і він творить, а решта байдуже» [6, с. 78–82]. Щоб так оцінити твори В. Стефаника, треба було відчувати світ і тексти літератури так, як Б. Лепкий. На жаль, такого читача тоді майже не було. Він тільки формується в наш час. Думається, що розповіді про українську історію, яку популяризував сто років тому Б. Лепкий, саме в таких форматах, у яких він її подавав, були б захоплюючим відкриттям для сучасного читача.

Цінною є книжка мемуарів Б. Лепкого «Казка мого життя», фрагмент якої було надруковано Ю. Луцьким у Нью-Йорку в збірнику автобіографічної прози видатних українців. Публікація висвітлює життя письменника, його духовний розвиток, пошуки ним свого призначення на фоні побуту, звичаїв, культурного і просвітницького руху на західно-українських землях кінця ХІХ ст. Це – одне з важливих видань, які репрезентують спадщину Б. Лепкого у ВЗУ [7, с. 267–284].

Загальний лейтмотив творчості письменника – «Україна на роздоріжжях історії, її доля й недоля, перспективи батьківщини та її народу» [20, с. 60]. Головним твором його життя стала історична епопея-пенталогія «Мазепа», присвячена найвеличнішому і водночас найскладнішому періоду історії України ХVІІ – поч. ХVІІІ ст. До неї входять книжки: «Мотря», «Не вбивай!», «Батурин», «Полтава». Остання частина епопеї «З-під Полтави до Бендер», видана вже після смерті автора, 1955 р. у Нью-Йорку. Ніхто до Б. Лепкого, як і ніхто після нього, не звертався до образу гетьмана Війська Запорозького, голови козацької держави на Лівобережній і всій Наддніпрянській Україні Івана Мазепи і ніхто в такому потужному епічному літературному творі не описував образу цього героя і всіх складних чинників тієї найтяжчої і найвеличнішої доби української історії.

Підступи до цієї теми простежуються вже у ранніх публікаціях письменника. Наприклад, у 1917 р., ведучи просвітню роботу в таборах військовополонених, він розповідав їм про українську історію. «На Переяславській Раді у 1654 р. Богдан Хмельницький підписав договір із Московською державою, забезпечивши Україні волю й незалежність. Між послами від козаків і московськими правителями були підписані угоди, названі статтями Богдана

Хмельницького, на яких цар московитів Олексій приніс присягу. Військо Запорозьке отримувало свої права і вольності. Люди на Україні мали судити власними судами й ніякі московські урядники не мали права втручатися в українські справи. Народ мав сам обирати собі гетьмана вільними голосами, і гетьман мав панувати й правити незалежно, як і очільники в інших державах. Але Москва, підписавши угоду (і російський цар цілував святий хрест під час укладання), не збиралася її дотримуватися. Москва вже тоді знала, що без України не бути їй європейською державою, москалі вміли хитрощами і обманом маніпулювати українцями» [8, с. 36–45].

Вражають також інші розповіді Б. Лепкого в таборах військовополонених, зокрема, про долю Петра

Калнишевського, кошового отамана війська Запорозького, видатного історичного й культурного діяча. Запорозьку Січ Б. Лепкий називає «останнім захистом української волі, гніздом лицарства, твердиною слави», що було важливим чинником виховання у вояків національної самосвідомості [8, с. 41–42]. Вже тут, під час бесід з українськими вояками в таборах для полонених, Б. Лепкий осмислює образ Івана Мазепи, обдумує перші варіанти тексту до майбутньої епопеї. «Мазепа задумав зробити кінець тій руїні. Заводив лад, громадив багатства, ширив почуття права, творив культуру. З державою мусить виступати до боротьби держава. Він творив українську державу... А щоб вийти з того круговороту, в який Україна потрапила між Польщею, Московією й Туреччиною, знайшов іншого союзника – Швецію. Та не пощастило старому гетьманові. Замість Польщі виріс тоді над нами новий переможець – Москва, – хитрий, підступний, який зривав договори, ламав присяги, нападав на нас повсякчасно. Збурено Січ, знесено гетьманщину, введено неволю. Сказали нам до Бога молитися російською мовою, найбільш здібних людей наших вивозили до Москви. Наші вчені творили російську літературну мову, наші політики проводили великі російські реформи... Та не все пройшло надарма. Народна пісня зберегла мрії про волю. Українець не задубів під подошвою чужого деспота, як російський холоп, лише затримав в душі свідомість людської гідності і прагнення до нового життя. Часи ж Мазепи, котрий старався витворити нове українське панство, також не проминули безслідно. Деякі багаті роди почали тужити за волею, їх давили російські шори, дошкуляла залежність від Петербурга. А від двора до двора ходив україн-

ський філософ Сковорода і проповідував про права людини, привчав їх думати і жадати знання» [14, с. 108–122].

Всі ці роздуми Б. Лепкого про історію України знайшли потім втілення в тексті роману-епопеї, де розгорнуте просторе історичне тло, відобразилася широка палітра тогочасного життя всіх соціальних верств і прошарків населення (гетьманський двір, козацька старшина, духівництво, посполитий люд). Лепкий розкрив підступне прагнення російського царя підкорити Україну, його спроби підкупити українську старшину й духівництво, придушити волелюбне козацтво. Письменник романтизує образ Мазепи, показує його державницькі устремління. І. Мазепа в нього виступає як патріот України, котрий мріє про незалежну від Росії державу й бореться за неї. Лепкий на відміну від європейських авторів, які зображали Мазепу як романтичного героя, захопленого, насамперед, своїми любовними історіями, зробив спробу показати Мазепу державним діячем, політиком і дипломатом, який своє особисте життя зумів підпорядкувати вищим інтересам. Детальніше про всі ідеї Б. Лепкого і спосіб їх реалізації в пенталогії «Мазепа» [див: 21, с. 5–34].

Стиль романів Б. Лепкого – надзвичайно енергетично потужний. Існує якась особлива чарівна магія його текстів. Привабливий образ І. Мазепи, ти читаєш його думки, бачиш, як він діє, і відчуваєш велику повагу до цієї шляхетної людини, яка любила свою батьківщину, бачила глибинну природу українського народу, на захист якого спрямовувала свою діяльність.

Написаний легкою, живою, зрозумілою й доступною мовою, що зображала самобутній світ українців, їхній менталітет і колективне підсвідоме, роман-епопея «Мазепа», на думку О. Мишанича, став етапним твором в історії української літератури. Він започаткував новий підхід до історичної теми, перегляд традиційних оцінок, об'єктивне використання джерел. Б. Лепкий показав себе майстром історичної белетристики, письменником-патріотом. У час дикої вакханалії комуністичного режиму, в умовах антиукраїнської політики польсько-шляхетської влади він самовіддано працював на Україну, на витворення нового її історичного образу, підносив тих її діячів, які присвятили своє життя визволенню України з-під московського ярма [15, с. 153–154].

Слід згадати про культивоване радянським літературознавством твердження про роман-епопею «Мазепа» – як «історичний маскарад українсько-німецького націоналізму». Те, що Україна хотіла залишатися сама собою і будувати власне життя, називали націоналізмом, а в статтях деяких критиків, навіть еміграційних, – фашизмом [4, с. 26]. На цій підставі книжки Б. Лепкого за радянського режиму тримали в спецфондах бібліотек і знищували. Але в наш час ці твори вже отримали визнання й повернулися до читачів. Москва ж три століття називала І. Мазепу зрадником, і потрібна була неабияка мужність, щоби протиставити свою думку офіційній. Знову ж таки, як і в більшості творів Б. Лепкого, бачимо історичні паралелі з теперішнім часом.

Вражають історичні паралелі з сьогоденням, які зустрічаються на сторінках епопеї. Як би хотілося, щоб сучасники прочитали «Мазепу», де в усій серії рома-

нів описані звірства московитів. Так, у «Полтаві» йдеться про загибель Батурина. Описи насильств над українським населенням у Батурині у 1708 р. – це пряма аналогія зі звірствами росіян у Бучі та інших містах України у 2022 р.

Російські війська на чолі з О. Меньшиковим руйнують гетьманський палац у Батурині і знищують все мирне населення містечка. Ось, наприклад, опис вежі на ратуші в центрі зруйнованого Батурина, в якому вбито більше десяти тисяч мешканців: «Але ж тая вежа! Знімалася вона зверх будинку трьома дерев'яними поверхами, як дзвіниця. Над кожним поверхом був невеличкий дашок, а під ним гарно повирізовані підпірки. Замість них стирчали тепер одна біля другої, мов на шнурок нанизані, голівки дітей. Заходяче сонце золотило їх, сявом опромінювало тих мучеників малолітніх. Треба було дійсно антихристової уяви, щоб придумати таку пекельну архітектуру...» [11, с. 320]. «Те, що почалося за Андрія Боголюбського, продовжувалося тепер, тільки московські зуби вгризалися чим раз дальше в глибше в живе українське тіло, і чим раз більше отруйливої слини входило в українську незгійну рану» [11, с. 289].

Знищення Батурина було помстою за те, що І. Мазепа став на сторону шведського короля Карла XII і разом з ним виступив проти московитів, щоб з його допомогою зробити Україну вільною. На смертному одрі в останню мить життя І. Мазепа Б. Лепкого промовляє слова: «Дай нам Бог вольними бути!».

Таким чином, ми бачимо еволюцію творчого життя Б. Лепкого – від прозових творів малих жанрів, віршів, до великих епічних історичних полотен, в яких він відобразив героїчне минуле українського народу, його визвольні змагання, розкривав благородство душі трудового люду, утверджував ідеали добра й справедливості.

Під впливом історичних творів Б. Лепкого формувалася свідомість січових стрільців, вояків Української галицької армії і Української повстанської армії. Ніхто так не висвітлював образ І. Мазепи як визволителя України, як це зробив Б. Лепкий. І. Мазепа програв епізод, але війна триває, і ця війна не закінчиться поки ми не утвердимо своєї незалежності і соборності.

Б. Лепкий щасливо поєднав народну й інтелігентську мораль із європейським естетизмом, писав про нього В. Погребенник. Збагатив загальноукраїнське письменство інтернаціональним культурним кодом рафінованої художньої вмілості, розмаїттям ідейно-естетичних «зустрічей», утім «випереджаючих», із європейською художньою практикою». «То ж творчість Б. Лепкого нагадує нам про органічну європейськість українського культурного материка. Глибоко національна, ця творчість є водночас загальнолюдською, цікавою своїм українським поглядом на світ, а її автор – утілення юнганського архетипу мудреця, котрий пробуджується в добу духовної кризи» [22, с. 18–19].

Бібліографічний список творів Б. Лепкого, за підрахунками сучасного лепкознавця Р. Коритка, налічує понад 700 сторінок машинопису [18, с. 68]. Це – найбільш потужний, після Івана Франка, письменник за обсягом зробленого. Повного зібрання його творів не існує. Його творчість у повному обсязі ще не видана, ґрунтовно не досліджена, не прокоментована і не введена в культурний і науковий обіг.

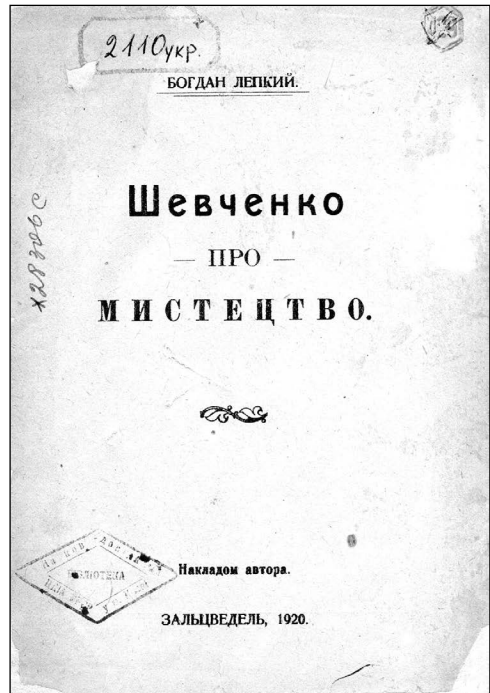
Висновки. Ми, українці, є представниками культури, яка довгий час перебувала під забороною, яка боролася за своє виживання і за свій голос. ВЗУ ІК НБУВ вводить у науковий обіг рідкісні й актуальні для осмислення сучасної історії України ретроспективні видання, які за радянського часу не були доступні читацькому загалу. Видання Б. Лепкого важливі своїм символічним значенням і змістом. Семантичні складники опублікованих у них матеріалів, такі як знання, традиції, цінності, образи, символи, формують колективну пам'ять, менталітет народу. Вони сприяють культурній соціалізації громадян, транслюють спадкові моральні й культурні норми, формують колективну історичну пам'ять, допомагають людям прилучатися до надбань національної й культурної спадщини, створювати українську версію історії України.

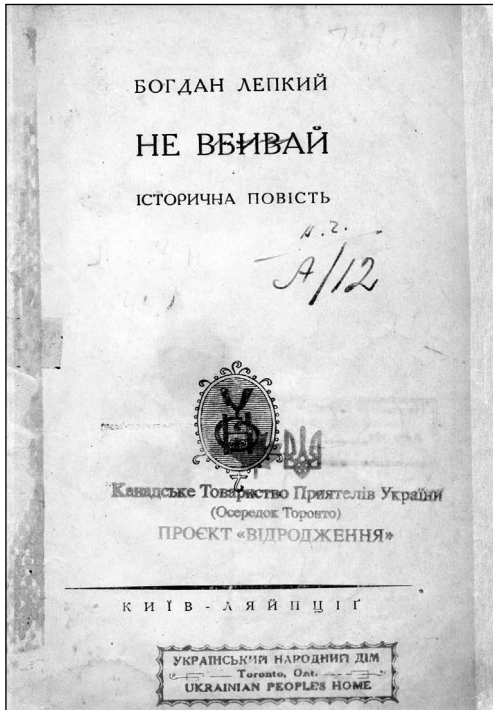
2022-й – це рік 300-річного ювілею Г. Сковороди і 150-річного Б. Лепкого – двох велетнів духу, які творили Україну в духовному і культурному вимірах. Цього року Україна отримала унікальний історичний шанс стати самодостатньою європейською державою, частиною цивілізованого світу.

Б. Лепкий – знаковий письменник. Його книжкова спадщина – це своєрідна Брама Вічності – проекція в минуле, яка освітила новим світлом нашу історію, відкриває для нас нові смисли і нові перспективи розвитку. Його праця залишила по собі великий і нестертий слід в історії української культури. Книжкова спадщина Б. Лепкого заборонена для читачів упродовж радянського періоду, поступово повертається в культурний обіг і стає важливим чинником процесу духовного розвитку нашого народу. Його твори про те, як століттями Україна боролася, щоб стати частиною цивілізаційного простору європейських країн, в яких головне – верховенство закону, рівність усіх перед законом, цінність і повага до людського життя.

Можна сказати, що у письменників у цьому сенсі певне місієне призначення – творити свій всесвіт українського слова. І це перегукується з місією Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, яка акумулює, зберігає й пропагує книжки як частину духовного Всесвіту.

Однією з улюблених для Б. Лепкого епох, до якої він виявляв інтерес і яку відобразив у своїх творах, була епоха бароко. Вона стала епохою українського відродження, несла в собі функції гуманізації духовної культури. Серед ідей

бароко було сприйняття оточуючого нас світу як захопливого й повчально-го театрального дійства. Однією з метафор бароко є ідея «Світ – це книга». А наша бібліотека є світом книг, тобто скарбницею історичної пам’яті, культурної спадщини українського народу. Національна самосвідомість, яка є переконливим доказом справжнього духовного поступу народу, виростає на ґрунті знання ним свого минулого. Тому скарби книжкового світу в наш час мають величезне виховне значення.

Процес самоідентифікації українського народу починається з кінця XVIII ст., і цей процес знайшов відображення в творчості Б. Лепкого. «Компасом у праці Лепкому, – писав Л. Луців, – була українська національна ідея, і він доводить, що «стара

київська князя Русь» – це одно зveno українського національного ланцюга, який не має нічого спільного з Московщиною, як це твердив Погодін. Лепкий дав потрібну на свій час книжку нашій читацькій громаді» [16, с. 225]. Ось як пише Б. Лепкий про «Слово о полку Ігоревім»: «Слово» можна рівняти зі старовинним дубом в гаю нашої поезії. Його довговітими гіллями хитали вітри з різних сторін, не раз з дуже далеких сторін летючі, але ж корінням своїм він кріпко держався рідної землі і звідти тягнув свої життєві соки.

Хто любить і розуміє голос давнини, нехай сяде в тіні того дерева мислі, нехай наставить вуха і відчинить серце, а, може вище, аж ген, ген далеко почує, як шумить степова трава, як в грізну чорну ніч невідомими шляхами сунуть, у сталь закуті, Ігореві війська. Як лисиці брешуть на їх червоні щити, як вис пожерливий вовк, як бог тьми, Див кидається з дерева на землю і як хоробрий героїчний князь звиває: На Дон, Дон нас кличе! Ходім голову положити за рідну землю, або шоломом напитися води з синього Дону!

Крізь пропасті віків, крізь яруги недолі, гомонить ще й нині цей сильний, чистий, мужній довговічний голос», – цитує Л. Луців «Начерк історії української літератури» Б. Лепкого [16, с. 225–226].

Війна 2022 р. Росії з Україною – це когнітивна війна за людську свідомість, за душі людей, це – про наше екзистенційне виживання. Ми боремося проти культурної колонізації. Упродовж 30 років незалежності України створюється новий фундамент Нової Держави. В основі його – духовні цінності. Зараз ми бачимо, як світ навколо нас переформатовується, як реальність змінюється, як

багато спливає питань, викликів. Існує великий запит на ідентифікацію, на те, як зберегти і зміцнити нашу українську державу. Багато експертів, у тому числі й істориків, які спостерігають за нинішніми подіями російсько-української війни, порівнюють їх з муками народження. Нова Україна народжується в муках. Все справжнє коштує дуже дорого. Ми платимо найдорожчу ціну за нове життя і за свободу, за можливість жити в країні європейського цивілізаційного простору – платимо життями людей. Ця «іскра вогню великого», що «тліє не вгасає» (Т. Шевченко «Єретик»), завжди була основою духовного етносу глибинного українського народу – іскра людської гідності, честі, шляхетності духу.

Люди в минулому не мислили сучасними категоріями, уявлення про світ були відповідні тим часам, в які вони жили, історичні реалії були інакшими, але фактом залишається те, що І. Мазепа прагнув вільної України, окремої від Росії. Наші провідники духовності, серед яких був і Б. Лепкий, намагалися в усі часи довести це до найширшого загалу. Але цих провідників знищували, все українське викорінювали, а культурний простір наповнювали офіційною більшовицькою, потім радянською пропагандою (хоча все це було видозмінами російської імперської пропаганди). Основою державної політики Росії в усіх її формах завжди був терор, і ця лінія йде від більшовицьких часів, сталінського тоталітаризму як засобу управління людськими масами. Вона відтворюється в різні історичні періоди, відтворилася й зараз у форматі війни Росії з Україною. На жаль, частина народних мас в Україні інфікована радянським нарративом, і є задурманеними жертвами тієї пропаганди. І знадобиться не одне десятиліття, щоб його позбутися. Шкода, що тільки зараз, у розпалі війни 2022 р., зазнавши такого шаленого насильства, ми починаємо усвідомлювати необхідність культурних кордонів із Росією.

Книжки Б. Лепкого дуже проникливо і смислоносно вписуються у концепцію сьогодення. Нині виплавляється в новому горнилі новий культурний канон України, нині наша країна – в тренді, в центрі духовного і культурного життя світу. Багато інтелектуалів, громадських діячів, філософів відзначають, що серце світу зараз б'ється в Україні. Ми укріплюємо й розширюємо український культурний простір.

Твори Богдана Лепкого – свідчення потужного духовного потенціалу української літератури, культури і історії. Тож маємо розуміти, що книжковий масив видань Б. Лепкого, який акумульовано у ВЗУ ІК НБУВ, потребує нового детального дослідження як важливий інформаційний ресурс, покликаний бути базою для подальшого осмислення і введення в науковий обіг вагомого творчого спадку письменника вже на новому етапі нашого суспільного розвитку.

І це ближче знайомство з творчістю Б. Лепкого – добра нагода повести мову про нашу бібліотеку, яка, будучи сховищем історичної пам'яті, культурної спадщини українського народу, нині виступає форпостом, рушійною силою боротьби за українську державу, за побудову Нової України в культурних і духовних вимірах.

Список бібліографічних посилань

1. Безушко Володимир. Богдан Лепкий. *Популярна бібліотека «Америку»*. Ч. 5. Філадельфія, 1952. 16 с.
2. Верниволя Василь. Богдан Лепкий: нарис літературної діяльності. *Лепкий Б. Писання. Т. 1: Вірші*. Київ ; Ляйпціг : Українська накладня, б/р [1922]. С. XX–XXV.
3. Забужко О., Журавель Ю. «Дякую, діду, за «Енеїду»! Українці святкують 250-річчя від дня народження Івана Котляревського. [Тексти з фейсбуків 10.09. 2019.]. URL: <https://m.facebook.com/Zhuravelll/posts/3327078540668413/>.
4. Ільницький М. «Найпопулярніша постать на галицькому ґрунті...». *Лепкий Б. С. Твори : в 2 т.* Київ : Дніпро, 1991. Т. 1: Поезія. Оповідання і нариси. Історичні повісті / упор., авт. передм. та прим. М. М. Ільницького. 862 с.
5. Котляревський І. Твори. Т. 1: «Енеїда». Зі вступом і поясненнями Богдана Лепкого. Берлін : вид-во «Українське Слово», 1922. 205 с.
6. Лепкий Б. Василь Стефаник (З приводу його 50 уродин). *Незабутні: літературні нариси*. Берлін : «Українське слово», 1922. 83 с. (Бібліотека «Українського Слова». Ч. 4).
7. Лепкий Б. Казка мого життя (Уривки). *Самі про себе. Автобіографії видатних українців XIX-го століття* / Ред. Ю. Луцький. Нью-Йорк, 1989. С. 267–284. (Видання УВАН у США).
8. Лепкий Б. Кінець української волі. *Пам'яткова книжка Союзу визволення України і Календар на 1917 рік*. Відень, 1917 : Накладом СВУ : З друкарні А. Гольцгавзена у Відні. С. 36–45 [Про добу Богдана Хмельницького і Івана Мазепу].
9. Лепкий Б. Писання. Т. 1: Вірші. Київ ; Ляйпціг : Українська накладня, б/р [1922]. 397+ІХХVІІ+ХVІ с.
10. Лепкий Б. Писання. Т. 2: Проза. Київ ; Ляйпціг : Українська накладня, типографія Шпамера в Ляйпцігу, б/р [1922]. 487 с.
11. Лепкий Б. Полтава: історична повість. Т. 1: Над Десною. Чикаго : Вид-во М. Денисюка, 1959. 329 с. : іл.
12. Лепкий Б. Прийди до нас! *Лепкий Б. Твори: в 2 т.* Київ : Дніпро, 1991. Т. 2: Повість. Спогади. Виступи / упоряд., передм., прим. М. М. Ільницького. 719 с.
13. Лепкий Б. Про життя і творчість Тараса Шевченка. Передрук передмови до повних Творів Тараса Шевченка в 5-х томах. (Київ; Ляйпціг, 1919); Аделаїда [Австралія], 1989. 166 с.
14. Лепкий Б. Чим жива українська література. *Пам'яткова книжка Союзу Визволення України і Календар на 1917 рік*. Відень : накладом СВУ, 1917. С. 108–123.
15. Лепкий Б. Шевченко про мистецтво. Зальцведель : З друкарні СВУ. Накладом автора, 1920. 26 с.
16. Луців Лука. Богдан Лепкий. *Луців Лука. Література і життя: літературні оцінки*. Джерсі-ситі; Нью-Йорк : Вид-во УНС «Свобода», друкарня «Свобода», [1982]. С. 213–234.
17. Мишанич О. Давнє українське письменство в науковій та літературній спадщині Богдана Лепкого. *О. Мишанич. На переломі. Літературознавчі статті й дослідження*. Київ : Основи, 2002. 436 с.
18. Пахльовська О. Між Росією і Європою: геополітичний шок України. *Пахльовська О. Ave, Europa! Статті, доповіді, публіцистика (1989–2008)*. Київ : Пульсари, 2008. 656 с. : іл.
19. Петров Віктор. Українські культурні діячі УРСР 1920–1940 – жертви більшовицького терору. Нью-Йорк : Пролог, 1959. 80 с. (Суспільно-політична бібліотека. Ч. 1).
20. Погребенник В. Богдан Лепкий. *Історія української літератури ХХ – початку ХХІ ст.* У 3 т. / під ред. В. І. Кузьменка. Т. 1. Київ : Академвидав, 2013. 590 с.
21. Погребенник В. Лепкий Б. *Шевченківська енциклопедія*. В 6 т. Т. 3 / НАН України. Київ, 2013. 888 с.
22. Погребенник В. Європеїзм творчості Богдана Лепкого. *Богдан Лепкий в духовній історії України : матеріали наук. конф., 27 серпня 2005 р.* Бережани. Тернопіль : Джура, 2006. С. 18–19.
23. Погребенник Ф. Богдан Лепкий. *Богдан Лепкий. Твори у 2-х томах*. Київ : Наукова думка, 1997. Т. 1. 846 с.
24. Погребенник Ф. Лепкий Богдан. *Українська літературна енциклопедія*. В 5 т. Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1995. Т. 3. 496 с.
25. Чопик Б. Д. [Рецензія]. Василь Лев. Богдан Лепкий, 1872–1941. Життя і творчість. *Записки*

HTШ. Т. 193. Нью-Йорк, 1976. 399 с. *Українська книга* [Філадельфія]: *Квартальник бібліографії й книгознавства Т-ва українських книголюбів, Українського бібліотечарського т-ва й бібліографічної комісії HTШ*. 1979. № 1. С. 17.

References

1. Bezushko, Volodymyr. (1952). Bohdan Lepkyi [Bohdan Lepky]. Philadelphia. USA. (Popular library "America". Part 5). [In Ukrainian].

2. Vernyvolia, Vasyl. b/r [1922]. Bohdan Lepkyi: narys literaturnoi diialnosti [Bohdan Lepky: essay of literary activity]. In *Lepkyi B. Pysannia* [Writings]. (V. 1). [Poems]. Kyiv; Liaiptsih, Ukraine: Ukrainska nakladnia. [In Ukrainian].

3. Zabuzhko, O., & Zhuravel, Yu. (2019, 10 September). "Diakuii, didu, za "Eneidu"! Ukrainitsi sviatkuiut 250-richchia vid dnia narodzhennia Ivana Kotliarevskoho ["Thank you, grandfather, for the "Aeneid"! Ukrainians are celebrating the 250th anniversary of the birth of Ivan Kotlyarevskiy]. Retrieved from <https://m.facebook.com/Zhuravel11/posts/3327078540668413/>. [In Ukrainian].

4. Ilnytskyi, M. (1991). "Naipopuliarnisha postat na halytskomu hrunti... " ["The most popular figure on Galician soil..."]. In *Lepkyi B. S. Tvory*. (Vols. 1-2). [Poetry. Stories and essays. Historical stories]. (Vol. 1). Kyiv, Ukraine: Dnipro. [In Ukrainian].

5. Kotliarevskiy, I. (1922). *Tvory*. ["Aeneid". With an introduction and explanations by Bohdan Lepky]. (Vol. 1). Berlin, Germany: vyd-vo "Ukrainske Slovo". [In Ukrainian].

6. Lepkyi, B. (1922). Vasyl Stefanyk (Z pryvodu joho 50 urodyn) [Vasyl Stefanyk (On the occasion of his 50th birthday)]. *Nezabutni: literaturni narysy*. (Biblioteka "Ukrainskoho Slova". Ch. 4). Berlin, Germany: "Ukrainske slovo". [In Ukrainian].

7. Lepkyi, B. (1989). Kazka mojoho zhyttia (Uryvky) [The Tale of My Life (Excerpts)]. In *Sami pro sebe. Avtobiohrafii vydatnykh ukraintsiv XIX-ho stolittia* (Yu. Lutskyi (Ed.)). (pp. 267-284). Niu-York, USA. (Vydannia UVAN u SSHa). [In Ukrainian].

8. Lepkyi, B. (1917). Kinets ukraïnskoi voli [The end of Ukrainian will]. In *Pamiatkova knyzhka Soiuzu vyzvolennia Ukrainy i Kalendar na 1917 rik*. Pro dobu Bohdana Khmelnytskoho i Ivana Mazepu [About the days of Bohdan Khmelnytskyi and Ivan Mazepa]. (pp. 36-45). Viden, Austria. Nakladom SVU: Z drukarni A. Holtshavzena u Vidni. [In Ukrainian].

9. Lepkyi, B. (1922). *Pysannia*. [Poems]. (Vol. 1). Kyiv; Liaiptsih, Ukraine; Germany: Ukrainska nakladnia. [In Ukrainian].

10. Lepkyi, B. (1922). *Pysannia*. [Prose]. (Vol. 2). Kyiv; Liaiptsih Ukraine; Germany: Ukrainska nakladnia, typohrafiia Shpamera v Liaiptsihu. [In Ukrainian].

11. Lepkyi, B. (1959). *Poltava: istorychna povist*. [Above Desna]. (Vol. 1). Chikaho, USA: Vyd-vo M. Denysiuka. [In Ukrainian].

12. Lepkyi, B. (1991). *Pryidy do nas!* [Come to us!]. In *Lepkyi B. Tvory*. (Vols. 1-2). [Story. Memoirs. performances]. (Vol. 2). Kyiv, Ukraine: Dnipro. [In Ukrainian].

13. Lepkyi, B. (1989). *Pro zhyttia i tvorchist Tarasa Shevchenka*. *Peredruk przedmowy do povnykh Tvoriv Tarasa Shevchenka* [About the life and work of Taras Shevchenko. Reprint of the preface to the complete Works of Taras Shevchenko]. (Vols. 1-5). Kyiv; Liaiptsih, Ukraine; Germany. [In Ukrainian].

14. Lepkyi, B. (1917). *Chym zhyva ukraïnska literatura* [What makes Ukrainian literature live]. *Pamiatkova knyzhka Soiuzu Vyzvolennia Ukrainy i Kalendar na 1917 rik*. Viden, Austria: Nakladom SVU. [In Ukrainian].

15. Lepkyi, B. (1920). *Shevchenko pro mystetstvo* [Shevchenko on art]. *Zaltsvedel: Z drukarni SVU*. Nakladom avtora. [In Ukrainian].

16. Lutsiv, Luka. ([1982]). Bohdan Lepkyi [Bohdan Lepky]. In Lutsiv Luka. *Literatura i zhyttia: literaturni otsinky* [Lutsiv Luka. Literature and life: literary evaluations]. (pp. 213-234). Dzheresi-syti; Niu-York, USA: Vyd-vo UNS "Svoboda", drukarnia "Svoboda". [In Ukrainian].

17. Myshanych, O. (2002). *Davnie ukraïnske pysmenstvo v naukovi ta literaturnii spadshchyni Bohdana Lepkoho* [Ancient Ukrainian writing in the scientific and literary heritage of Bohdan Lepky]. In Myshanych, O. *Na perelomi. Literaturoznavchi statti i doslidzhennia*. Kyiv, Ukraine: Osnovy. [In Ukrainian].

18. Pakhlovska, O. (2008). *Mizh Rosiieiu i Yevropoiu: heopolitychnyi shok Ukrainy* [Between Russia and Europe: Ukraine's geopolitical shock]. In Pakhlovska O. *Ave, Europa! Statti, dopovidi*,

publitsystyka (1989–2008) [At the break. Literary articles and studies (1989–2008). Kyiv, Ukraine: Pulsary. [In Ukrainian].

19. Petrov, Viktor. (1959). Ukrainski kulturni diiachy URSR 1920 In 1940 – zhertry bilshovytskoho teroru [Ukrainian cultural figures of the Ukrainian SSR in 1920 In 1940, victims of Bolshevik terror]. Niu-York, USA: Proloh. (Suspilno-politychna biblioteka. Ch. 1). [In Ukrainian].

20. Pohrebennyk, V. (2013). Bohdan Lepkyi [Bohdan Lepky]. In *Istoriia ukrainskoi literatury XX – pochatku XXI st.* [History of Ukrainian literature of the 20th and early 21st centuries]. (Vols. 1-3). (V. I. Kuzmenko) (ed.). (Vol. 1). Kyiv, Ukraine: Akademydav. [In Ukrainian].

21. Pohrebennyk, V. (2013). Lepkyi B. [Lepky B.]. In *Shevchenkivska entsyklopediia* [Shevchenko encyclopedia]. (Vols. 1-3). (Vol. 3). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

22. Pohrebennyk, V. (2005 August 27). Yevropeizm tvorchosti Bohdana Lepkoho [Europeanism of Bohdan Lepky's art work]. In *Bohdan Lepkyi v dukhovnii istorii Ukrainy. Proceedings of the Scientific Conference.* (pp. 18-19). Ternopil. Ukraine: Dzhura. [In Ukrainian].

23. Pohrebennyk, F. Bohdan Lepkyi [Bohdan Lepky]. (Vols. 1-2). (Vol. 1). Kyiv, Ukraine: Naukova dumka. [In Ukrainian].

24. Pohrebennyk, F. (1995). Lepkyi Bohdan [Lepky Bohdan]. In *Ukrainska literaturna entsyklopediia.* (Vols. 1-5). Kyiv, Ukraine: Ukr. entsyklopediia im. M. P. Bazhana. [In Ukrainian].

25. Chopyk, B. D. (1979). [Retsenzii]. Vasyl Lev. Bohdan Lepkyi, 1872–1941. Zhyttia i tvorchist [Bohdan Lepky, 1872–1941. Life and creativity]. *Zapysky NTSh. T. 193.* Niu-York, 1976. *Ukrainska knyha [Filadelfiia]: Kvartalnyk bibliohrafiy u knyhozhnavstva T-va ukrainskykh knyholiubiv, Ukrainskoho bibliotekarskoho t-va y bibliohrafichnoi komisii NTSh, 1, 17.* [In Ukrainian].

Oksana Suproniuk,

<https://orcid.org/0000-0003-1435-5913>,

Candidate of of Philology Sciences,

Senior Researcher,

Department of Foreign Ukrainian Studies,

Institute of Book Studies,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

BOHDAN LEPKY'S BOOK HERITAGE IN THE FIGHT FOR CREATION OF A NEW CULTURAL NARRATIVE OF UKRAINE

The purpose of the article is to present the creative work of B. Lepky, stored in the funds of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, which have not yet been the subject of specialist research, to reveal the Ukrainian studies component of the educational theme of his texts, to emphasize the importance of the artist's works for the formation of the national identity of Ukrainians, to note the European roots of the writer's creativity. The **research methodology** is based on the use of the principle of historicism, objective and comparative analysis of the writer's texts selected from the collection of the Department of Foreign Ukrainian Studies of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, where his focus is on topics of the history of Ukraine **Scientific novelty**. The content of B. Lepky's texts was considered a valuable cultural asset for the formation of Ukrainian identity in the new historical conditions. The European roots of the writer's creativity are being studied. It was noted that B. Lepky's books provide an opportunity to rethink the reality in which we are now, and help create new promising directions for the development of societies. **The conclusions state** that the publications of B. Lepky ("Aeneid" by I. Kotlyarevskyi with his preface, comments, notes; the epic novel "Mazepa", etc.), which describe a deep Ukrainian archetype and accumulated great lessons of history for modern Ukrainians in the times of Russia's new war against Ukraine, are rare and relevant retrospective publications for understanding the modern history, which, as a source, are important for their symbolic meaning and content.

The semantic components of the materials published in them form the mentality of the population. They contribute to the cultural socialization of citizens, transmit hereditary moral and cultural norms, form collective historical memory, help people to connect with the national and cultural heritage, and to establish the Ukrainian version of the history of Ukraine.

Keywords: Ukrainian book culture, Ukrainian history, Ukrainian studies, Europeanism, of Bohdan Lepky's book heritage, Department of Foreign Ukrainian Studies of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine.

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine

62, Volodymyrska str., Kyiv, 01001, Ukraine

e-mail: odudko@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 5.09.2022 р.